

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2023-05-02
Besvaras senast
2023-05-10 kl. 12.00

Till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2022/23:617 Umgänge med umgängesstöd

Proposition 2009/10:192 innehöll förslag till en reglering i föräldrabalken om att domstol i mål om umgänge ska ha möjlighet att besluta att en person som socialnämnden utser ska medverka vid umgänget, så kallat umgängesstöd.

I Lagrådets yttrande till regeringen Reinfeldt, som föregick propositionen, ifrågasatte Lagrådet lämpligheten i att det inte skulle kunna fattas ett separat beslut om umgängesstöd, utan att ett sådant beslut bara skulle kunna fattas inom ramen för ett umgänges mål. Enligt Lagrådet kunde det finnas behov av en möjlighet för domstolen att fatta ett separat beslut om umgängesstöd. Lagrådet skrev bland annat följande i sitt yttrande:

”Enligt Lagrådets mening kan det ifrågasättas om den nu beskrivna ordningen är lämplig. Man kan tänka sig den situationen att domstolen först fattar ett beslut om umgänge utan att samtidigt förordna om umgängesstöd och att det efter en tid framkommer att det finns behov av umgängesstöd, utan att det för den skull finns anledning att ändra vad som har bestämts om umgänge. I den situationen bör rätten lämpligen ha en möjlighet att fatta beslut i enbart umgängesstödsfrågan.

Det finns också skäl att peka på fall då tiden för ett redan beslutat umgängesstöd behöver förlängas, samtidigt som det saknas anledning att ändra på gällande förordnande om umgänge. Även i en sådan situation kan det finnas behov av en möjlighet för domstolen att fatta ett separat beslut om umgängesstöd.

Med hänsyn till vad som nu har sagts förordar Lagrådet att formerna för beslut om umgängesstöd övervägs ytterligare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.”

Regeringen följde inte det Lagrådet förordade utan gjorde en annan bedömning i den proposition som presenterades för riksdagen, där den bifölls.

Det har nu gått mer än tio år sedan propositionen. Flera fall av missförhållanden under umgängen har uppmärksamats. Barn är också de enda brottsoffer som tvingas träffa sina förövare. Tidigare i år mördades en pojke i Luleå av sin pappa under umgänge. Pojken i Luleå tvingades till umgänge med pappan trots sin rädsla, trots mammans varningar och trots att flera myndigheter var medvetna om riskerna. Pojken hittades sedan mördad. Det

finns tyvärr många fler exempel på våld mot barn vid umgänge.

Ofta har socialtjänst och tingsrätt kunskap om att risk för våld föreligger, men barnen har ändå tvingats till umgänge av samhället. De rapporter som kommer om mördade och skadade barn har varit kända och ofta mångåriga. Det är ärenden där socialtjänst och tingsrätt har varit informerade men barnen fortsatt har tvingats in i förövarnas hem för att utstå övergrepp och våld.

Jämställdhetsmyndighetens rapport *Uppgifter om våld är inget undantag* granskar 814 tingsrättsdomar gällande vårdnad, boende och umgänge. Granskningen visar att det i 64 procent av fallen framkom uppgifter om våld och övergrepp. Trots detta har domstolarna inte vägt in detta i sina beslut. Det är inte till barnens bästa.

Förra året kom också forskningsrapporten *Utan mig är du helt ensam*, som handlar om kvinnors upplevda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld. Rapporten är utgiven av Högskolan i Gävle och Svenska kyrkan.

Både denna forskningsrapport, och Jämställdhetsmyndighetens rapport visar att våldsutsatta mammor ofta lämnas ensamma att skydda sina barn från våldsutövande pappor. Det handlar inte om enstaka fall eller undantag, tvärtom är det så att våldsutsatta barn och mammor systematiskt lämnas ensamma av samhällets stödsystem och rättsväsendet, för att själva tvingas värja och skydda sig mot våldet. Så kan det inte fortsätta vara.

Inget barn ska tvingas till umgänge med förövare. Inget barn ska behöva uppleva våld. Och ingen mamma ska behöva lämnas ensam med att både skydda barnet mot pappans våld och mot samhällets tystnad inför, och upprätthållande av, våldet.

Samhället behöver skaffa sig *flera* verktyg för att hjälpa barnen så att umgänge inte leder till våld och övergrepp. Ett av flera sådana verktyg skulle kunna vara en ökad möjlighet för tingsrätter att besluta om umgänge med umgängesstöd. Med en sådan ökad möjlighet skulle ett utökat ansvar följa för tingsrätten att överväga detta vid umgänge när risk för våld och övergrepp föreligger.

Om tingsrätten bedömer att det är till barnets bästa att ha umgänge – trots att risk för våld och övergrepp föreligger – måste tingsrätten kunna ta ansvar för

att skapa förutsättningar kring barnets umgänge så att våld och övergrepp faktiskt inte ska kunna förekomma under umgänget, så att tingsrätten inte möjliggör att barnet utsätts för våld. Det handlar om att orka förskjuta perspektivet och faktiskt se lagstiftningens och domstolsväsendets roll och ansvar för att förhindra att umgänge blir en arena där barn – som det är i dag – återkommande utsätts för våld och övergrepp.

I utsatta barns liv kan risk för våld förekomma under längre perioder, ibland under hela barndomen, och det kan även vara så att risken för våld kan återkomma med jämna eller ojämna mellanrum, till exempel beroende på var en våldsam förälder befinner sig, om en våldsam förälder missbrukar eller ej, fortsätter med medicinering eller ej, hur omgivningens stöd och nätverk förändras och så vidare. Det kan därför finnas behov av en möjlighet för domstol att fatta ett separat beslut om umgängesstöd, vilket Lagrådet pekade på redan 2010.

Med anledning av detta vill jag fråga justitieminister Gunnar Strömmer:

Är ministern och regeringen beredd att beakta och vidta åtgärder för att tillmötesgå att det kan finnas behov av en möjlighet för domstol att fatta ett separat beslut om umgängesstöd, och återkomma till riksdagen med ett sådant förslag?

.....

Laila Naraghi (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Anna Aspegren